

С Т А Н О В И Щ Е

**ОТ ДОЦ. КРИСТИНА ПЕТРОВА ЗАХАРИЕВА
РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „АНГЕЛ КЪНЧЕВ“**

**Факултет „Обществено здраве и здравни грижи“,
Катедра „Медицински и клиничко – диагностични дейности“,**

**На дисертационен труд на Павлина Пенкова Тенева
на тема**

ПРАКТИЧЕСКОТО ОБУЧЕНИЕ НА МЕДИЦИНСКИТЕ ЛАБОРАНТИ ЗА ФОРМИРАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИ УМЕНИЯ И КОМПЕТЕНЦИИ

Научен ръководител

Доц. Емилия Георгиева, д.оз.

За присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4.Обществено здраве и научна специалност: Управление на здравните грижи.

Данни за процедурата

Павлина Пенкова Тенева със заповед на Ректора на Медицински Университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“, Варна № Р-109-180 от 26.04.2021 г. е зачислена като докторант в самостоятелна форма на обучение в Докторската програма по „Управление на здравните грижи“ към Катедра „Здравни грижи“, Филиал Сливен към Медицински университет, Варна за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. Обществено здраве, по докторска програма „Управление на здравните грижи“. На катедрен съвет на Катедра „Здравни грижи“, Филиал Сливен към Медицински университет Варна на 14.12.2022 г. е установена готовността за публична защита на докторантката и е направено предложение за състав на Научно жури.

Настоящото становище представям в качеството си на член на Научно жури, избрано и гласувано от АС на МУ - Варна (Протокол № 61/09.01.2023 г.) и назначено съгласно Заповед на Ректора на Медицинския университет - Варна № Р-109-22 от 17.01.2023 г. за осигуряване на процедура по защита на дисертационен труд на тема „Практическото обучение на медицинските лаборанти за формиране на професионални умения и компетенции“. Дисертационният труд е разработен от *Павлина Пенкова Тенева*, докторант в Катедра „Здравни грижи“, филиал – Сливен към Медицински университет – Варна. Съгласно протокол № 1/17.01.2023 г. от първо заседание на Научното жури съм определена да представя становище за дисертационния труд.

Представеният комплект материали на хартиен и електронен носител е подготвен в съответствие със Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за развитие на академичния състав на Медицински университет - Варна.

Предложеният за защита дисертационен труд „Практическото обучение на медицинските лаборанти за формиране на професионални умения и компетенции“ е резултат на дългогодишната целенасочена работа на *Павлина Тенева* като преподавател и изследовател на база професионалната си квалификация, и професионална реализация.

Образование и обучение

След завършване на базовото си медицинско образование, специалност „Медицински лаборант“ в Тракийския университет - Медицински колеж през 2000 г., *Павлина Тенева* продължава устойчиво професионалното си развитие и обучение. През 2003 г. придобива бакалавърска степен по „Социални дейности“ във Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“ и магистърска степен през 2009 година по „Управление на здравните грижи“ в Медицинския университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“, Варна.

Професионална реализация

От 2001 г. до 2009 г. работи като медицински лаборант в УМБАЛ Стара Загора, ЕАД Стара Загора; 2009 – 2016 г. преподавател, ръководител на специалност „Медицински лаборант“ в Медицински колеж - Тракийски университет; 2016 – 2019 г., Старши преподавател в Медицински колеж - Тракийски университет и от януари 2020 г. до момента Заместник директор на Медицински колеж - Тракийски университет, Стара Загора.

Академично ѝ развитие започва през 2009 г. и продължава до момента като докторант в самостоятелна форма на обучение във Филиал – Сливен към Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ Варна, Катедра „Здравни грижи“.

От 26.04.2021 г. *Павлина Пенкова Тенева* е зачислена като докторант в самостоятелна форма на обучение в Докторската програма по „Управление на здравните грижи“ към Катедра „Здравни грижи“, Филиал – Сливен към Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ Варна. Ръководи занятия по учебните дисциплини Клинична лаборатория, Клинична практика и Качествен контрол в лабораторната практика. Докторантката има 3 научни публикации във връзка с дисертацията, използва английски и руски език.

Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд, разработен от *Павлина Тенева* е в обем от 122 страници, със стандартната за професионалното направление структура и включва: въведение (2 стр.), първа глава „Теоретични основи на изследвания проблем“ (52 стр.); втора глава „Методология и организация на научното проучване“ (7 стр.); трета глава „Собствени проучвания“ (44 стр.); изводи; препоръки и приноси (4 стр.); използвана литература (16 стр.) и приложения (5). Съдържанието отговаря на темата и отразява резултатите на направените изследвания от докторантката. Библиографската справка съдържа 158 заглавия от които 70 на кирилица, 84 на латиница и 4 от интернет.

Оценка актуалността на темата

Дисертационният труд на *Павлина Тенева* третира актуален, съществен и значим проблем свързан с разкриване влиянието на практическото обучение на студентите, специалност медицински лаборант за формиране на професионални умения и компетенции.

В труда се разглежда изграждането на професионални умения и компетенции с цел усвояване на безопасни практики, спазване на стандартните мерки за безопасност т.к. клинично-лабораторните изследвания имат решаващо значение за оценка на здравето. Това прави избраната тема актуална, интересна и дисертабилна.

Във **въведението** е представена социалната, научната и практико-приложната значимост на изследвания проблем.

Литературен обзор

Литературният обзор в структурно отношение включва 6 части, посветени на различни аспекти на изучавания проблем.

Първата част логично въвежда в дефиниране и характеристика на понятията компетенции и компетентност. На базата на литературните източници авторката задълбочено е разгледала различни видове компетентности и компетенции които придобиват във времето все повече практическа значимост.

Втората част от литературния обзор е в насока обща характеристика на специалността „Медицински лаборант“. Акцентира се на основните умения за работа в клиничната, микробиологичната, вирусологичната, хистологичната и паразитологичната лаборатория, и възможностите за реализация на медицинския лаборант.

В трета част на литературния обзор са описани Законовите регламенти за придобиване на специалност „Медицински лаборант“ в Република България; представена е учебната документация за специалност „Медицински лаборант“, съобразно Закона за висшето образование: Квалификационна характеристика, Учебен план, Учебни програми, Ежегоден график на учебния процес както и организацията за нейното разработване и одобряване.

Четвъртата част от литературния обзор задълбочено анализира учебния процес в медицинския колеж. Разгледани са основните функции на педагогическата среда /образователна, формираща и професионална/; учебните форми, задачи, организация и провеждане на практическото обучение: учебно практически занятия, учебна практика, летен и пред дипломен стаж.

Литературният обзор в петата си част анализира ролята на преподавателя при формирането на професионалните компетентности у студентите от специалност „Медицински лаборант“. Разгледани са функциите на преподавателя които съдействат за оптимизиране процеса на формиране на медицинския лаборант с помощта на използваните методики на провеждане на практическото обучение.

Шестата част от литературния обзор отразява съвременните потребности и изисквания на клинично - лабораторната практика към професионалната подготовка на медицинските лаборанти за упражняване на професията.

Литературният обзор и библиографската справка издават широка информираност на докторантката по разглежданата тема.

Методология и организация на проучването

В глава II-ра *Павлина Тенева* е представила цел, задачи, работни хипотези и методология на дисертационния труд. Основната цел е точно и ясно поставена: „Да се проучат формираните професионални умения и компетенции при студентите медицински лаборант с оглед оптимизиране на практическото им обучение“. Разработена е в четири (4) коректно формулирани задачи, изпълнението на които отразява извършената от *докторантката* изследователска работа. Заложени са 3 работни хипотези. Методиката е подробно представена. В проучването са включени 184 лица, разпределени в три групи респонденти:

I група - 114 студенти от специалност „Медицински лаборант“ в МК Стара Загора (63) и МК Варна (51).

II група - 49 медицински лаборанти упражняващи професията в гр. Стара Загора, Сливен, Ямбол, Хасково и Кърджали.

III група – 21 лабораторни лекари със специалност „Клинична лаборатория“ и старши лаборанти в медико-диагностична лаборатория Стара Загора, Сливен, Ямбол, Хасково и Кърджали.

Представена е в детайли организацията на проучването – предмет, обект, обем, етапи, методи, критерии, показатели и инструментариум.

В проучването са използвани документален, социологичен и статистически методи. Разработени са три анкетни карти с по 19, 18 и 11 въпроса. Проучването е проведено след одобрение от Комисия по етика на научните изследвания при Медицински университет – Варна с Решение № 107/28.10.2021г.; извършено е самостоятелно в няколко етапа в периода ноември 01.11.2021 – февруари 28.02.2022 г., чрез три вида анонимни анкетни карти в градовете Варна, Стара Загора, Сливен, Ямбол, Хасково и Кърджали.

Резултатите от собственото проучване и тяхното обсъждане докторантката представя в глава трета на дисертационния труд.

Третата глава представя модела на изследването, разкрива реалното състояние на проблема в практиката, предоставя получените резултати от констатиращото изследване. Направен е задълбочен анализ на резултатите. Представена е теоретична, математическа и статистическа обработка на емпиричните данни, и интерпретацията им.

Приносите на дисертационния труд могат да се формулират като:

Приноси с теоретично-познавателен характер

Акцентирана е значимостта и е направен задълбочен анализ разкриващ влиянието на обучението на студентите по специалност медицински лаборант за формиране на професионални умения и компетенции.

Направен е задълбочен анализ на мнението на студенти и практикуващи медицински лаборанти за нивото на професионалната им компетентност формирана в условията на учебния процес.

Анализирано е мнението на експерти в областта на Клиничната лаборатория за подготовката на медицинските лаборанти и тяхната готовност за самостоятелна работа.

Приноси с практико-приложен характер

Представеното учебно помагало „Правила за вземане на биологичен материал за клинично-лабораторни изследвания“ има висока практическа стойност за оптимизиране на учебния процес и формиране на професионални умения и компетенции у студентите - медицински лаборант в условията на практическото обучение.

Разработването на „Клинично лабораторни констелации при пациенти със Sars-Cov-2“ с последващото им включване в обучението на студентите, специалност медицински лаборант ще допринесе за формирането на професионалните им умения и компетенции.

Предлаганата за изучаване дисциплина „Източници на грешки в етапите на лабораторния процес“ като избираема ще допълни и надгради знанията на студентите за грешки допускани в лабораторния процес, знания необходими за предоставяне на бърза, навременна и полезна медицинска информация за диагностика, лечение, и профилактика на заболяванията.

На база резултатите от направеното проучване, анализа на литературата и международния опит са формулирани 7 извода, които в синтезиран вид отразяват резултатите от проучването. Изводите отразяват реализирането на поставените задачи на проучването. Бих препоръчала на *Павлина Пенкова* да продължи да работи по избраната тема, като подготви информационен материал в подходяща форма в издание,

предназначено за медицински специалисти, което би могло да бъде полезен край на положените усилия от докторантката.

Приносите са формулирани с общо звучене. Във връзка с дисертационния труд докторантката е представила три публикации в една от които *Павлина Пенкова* е в съавторство.

Авторефератът отговаря по структура на общоприетите изисквания. Съдържанието на дисертационния труд е отразено пълно и точно. Представени са най-съществените резултати и установените зависимости, както и изводите, приносите, и препоръките от проучването.

Заклучение

Представеният дисертационен труд „Практическото обучение на медицинските лаборанти за формиране на професионални умения и компетенции“ показва задълбочено владение на изследваната материя от докторантката. Оценявам значимостта и актуалността на темата на дисертационния труд. *Павлина Тенева* е избрала не случайно темата на дисертационния си труд, водена от професионалния си опит в сферата на здравните грижи. При разработване на дисертационния си труд докторантката демонстрира умения за прилагане на методологията на научно-изследователската работа, което е една от целите на докторантското обучение. Проведеното изследване отговаря на поставените задачи.

На основание на горепосоченото давам своя положителен вот и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват положително за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ по научната специалност „Управление на здравните грижи“ на *Павлина Пенкова Тенева*.

30.01.2023 г.

Русе

Доц. Кристина Захариева, дп

